

Kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län, som inte tillåtit ostörda samtal mellan förvarstagna och deras offentliga biträden

Beslutet i korthet: Ett offentligt biträde har inför en förvarsförhandling hos gränspolisens bett att få tala enskilt med sin klient, men nekats detta med hänvisning till säkerhetsskäl. Av beslutet framgår att en förvarstagen ska ha möjlighet att samråda ostört med sitt offentliga biträde. Polismyndigheten kritiseras för att verksamheten inte varit anpassad till detta.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde advokaten AA klagomål mot Polismyndigheten i Stockholms län. Han uppgav bl.a. följande.

Inför en förvarsförhandling hos polismyndigheten önskade han samtala med sin klient i enrum. Polisintendenten som skulle leda förhandlingen uppgav dock att detta inte var möjligt. Det rum där förvarsförhandlingen skulle hållas var enligt intendenten inte lämpat för samtal i enrum mellan klient och offentligt biträde, eftersom det fanns en risk för att den enskilde skulle kunna avvika. För det fall han ville samtala med sin klient upplystes han om att detta måste ske i närvaro av personal från Kriminalvårdens transporttjänst. Han protesterade mot detta, utan resultat.

Det inträffade verkade enligt AA vara standard när det gäller möjligheterna för offentliga biträden att samtala med sina klienter vid förvarsförhandlingar hos Polismyndigheten i Stockholms län. Han har själv varit med om liknande situationer tidigare och han har hört motsvarande berättelser från sina kollegor. Med hänsyn till de lokaler polismyndigheten förfogar över borde det finnas något rum som skulle kunna användas för enskilda samtal mellan ett offentligt biträde och dennes klient.

Utredning

Polismyndigheten i Stockholms län anmodades att yttra sig. I polismyndighetens yttrande redovisades gränspolisavdelningens synpunkter. När det gällde tillgången till förhandlingsrum anfördes därvid följande.

Förvarsförhandlingar hålls i de nu aktuella lokalerna eftersom det i dagsläget saknas alternativ. Något reserverat förhandlingsrum finns inte och man har provat andra

lösningar, såsom att låna lokal av Norrmalmspolisen, något som emellertid inte fungerade. Att hitta alternativa lösningar som fungerar bättre är svårt då det för ändamålet tillgängliga lokaler i de fall flyktrisk föreligger inte finns att tillgå.

Det har även hållits försvarsförhandlingar i Migrationsverkets försvarslokaler men inte heller där finns förhandlingsrum varför en sådan lösning inte är optimal.

För att kunna hålla försvarsförhandling hos annan myndighet skulle krävas att där finns lokal som är lämplig för ändamålet, vilket inte varit fallet.

Polismyndigheten (biträdande länspolismästaren BB) redovisade därefter följande bedömning.

Det kan inledningsvis konstateras att det av handlingarna i ärendet framgår att det offentliga biträdet och dess klient förhindrats att samtala i enrum i samband med en försvarsförhandling i polismyndighetens lokaler. Gränspolisavdelningen har som skäl till att enskilt samtal inte tillåtits anfört att det förelåg flyktrisk och att det saknades tillgång till lokal som på ett tillfredsställande sätt kunde uppfylla kraven på säkerhet.

Polismyndigheten anser [...] att det inte finns någon lagstadgad rätt för ett offentligt biträde och klient att samtala enskilt i samband med en försvarsförhandling som sker hos myndigheten. Myndigheten konstaterar dock att en sådan rätt finns enligt [11 kap.] 4 § utlänningslagen när utläningen vistas i försvarslokal. En sådan rätt finns vidare enligt 3 kap. 1 § häkteslagen och 21 kap. 9 § rättegångsbalken när det gäller förvarstagna som placerats i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest. JO har uttalat att rätten till enskilt samtal enligt 21 kap. 9 § inte är ovillkorlig utan beror på omständigheterna i varje enskilt fall (JO 1960 s. 70). I samma beslut påpekar JO att det bör fordras särskilda skäl för att tillstånd till enskilt samtal inte ska lämnas.

Mot denna bakgrund anser polismyndigheten att det inte föreligger någon skyldighet för polismyndigheten att, i den nu aktuella situationen, säkerställa att enskilt samtal kan genomföras i samband med en försvarsförhandling. Oaktat detta är det naturligtvis rimligt att personal vid myndigheten, i situationer då det bedöms lämpligt och då omständigheterna medger det, medverkar till att enskilda samtal kan genomföras mellan offentliga biträden och förvarstagna. I förevarande fall kunde emellertid inte begäran om enskilt samtal tillmötesgå eftersom det bedömdes att flyktrisk förelåg och att det inte fanns någon lokal tillgänglig som var lämplig ur säkerhetssynpunkt.

Angående påståendet om polismyndighetens möjligheter att hålla försvarsförhandling i andra lokaler hänvisar myndigheten till vad gränspolisavdelningen anfört. Mot bakgrund av gränspolisavdelningens uppgifter, och vad som redovisats ovan, är det myndighetens uppfattning att det inte föreligger någon skyldighet att hålla försvarsförhandlingen i andra lokaler.

Trots att det inte föreligger någon skyldighet för polismyndigheten att tillhandahålla lokal där enskilda samtal kan genomföras avser myndigheten, med beaktande av antalet försvarsförhandlingar som genomförs vid myndigheten, att tillse att det finns en lokal som är lämplig ur säkerhetssynpunkt. Myndigheten kommer därför att påbörja arbetet med framtagande av sådan lokal.

Avslutningsvis, och mot bakgrund av vad som redovisats ovan, gör polismyndigheten bedömningen att myndigheten inte agerat på ett olämpligt eller felaktigt sätt i samband med försvarsförhandlingen.

AA kommenterade polismyndighetens yttrande. Han påtalade bl.a. att en konsekvens av polismyndighetens synsätt är att ett offentligt biträde inte kan föra ett enskilt samtal med sin klient i direkt anslutning till eller vid en paus under en försvarsförhandling. Han anförde vidare bl.a. följande.

Det förtjänar att nämnas, att den lokal som polismyndigheten valt att ha för försvarsförhandling inte på något sätt är speciell eller anpassad för förhandlingar. Det var ett vanligt kontorsrum. Jag uppfattade det som att det var [beslutsfattarens] polisinten-

dent CC:s eget tjänsterum helt enkelt. Rummet var inte i gatuplan utan låg/ligger flera meter över gatan. Om någon skulle rymma från rummet skulle det vara [genom] att hoppa ut genom fönstret med stor risk för att slå ihjäl sig eller skada sig svårt. Redan av den anledningen kan man fråga sig vad det är för säkerhetsaspekter som måste beaktas. [— —]

Mot den bakgrund som nyss nämnts vill jag ange, att det inte är en rimlig förklaring från polismyndighetens sida att myndigheten saknar lokaler för samtal i enrum mellan den förvarstagne och det offentliga biträdet. Den anmälda händelsen kan rimligen inte vara en isolerad sådan. Det torde inte höra till ovanligheterna att ett offentligt biträde vill kunna föra ett enskilt samtal med klienten/den förvarstagne. Som framgår av anmälan till JO har polismyndigheten vid flertalet tillfällen nekat samtal i enrum mellan offentliga biträden och förvarstagna. Det är således ett generellt problem [...]

Rättslig reglering

En utlänning får under vissa förutsättningar tas i förvar, 10 kap. 1 § utlänningslagen. I de fall det finns ett beslut om avvisning eller utvisning (avlägsnande) ska förvarsbeslutet prövas på nytt inom två månader från den dag då det verkställdes. En ny prövning ska fortlöpande ske inom samma tid så länge utlänningen hålls kvar i förvar. (10 kap. 9 § utlänningslagen). Varje ny prövning ska föregås av en muntlig förhandling, en s.k. förvarsförhandling, 10 kap. 11 § utlänningslagen.

Av 18 kap. 1 § utlänningslagen följer att ett offentligt biträde som huvudregel ska förordnas för en utlänning som, i samband med att ett avlägsnandebeslut ska verkställas, hållits i förvar i mer än tre dagar.

Regler för hur en utlänning som hålls i förvar ska behandlas finns i 11 kap. utlänningslagen. I kapitlets portalparagraf (1 §) anges att en utlänning som hålls i förvar ska behandlas humant och att hans eller hennes värdighet ska respekteras. Verksamhet som rör förvar ska vidare utformas på ett sätt som innebär minsta möjliga intrång i utlänningens integritet och rättigheter.

Enligt 11 kap. 4 § första stycket utlänningslagen ska en utlänning som hålls i förvar ges möjlighet att ta emot besök och på annat sätt ha kontakt med personer utanför lokalen utom om besöket eller kontakten i ett särskilt fall skulle försvåra den verksamhet som rör förvaret. Av bestämmelsens andra stycke följer att besök får övervakas om det är nödvändigt med hänsyn till säkerheten. Denna regel gäller dock inte offentliga biträden eller advokater. För dessa gäller att ett besök endast får övervakas om biträdet eller advokaten själv begär det. Härigenom markeras de förvarstagnas rättighet att tala i enrum med offentliga biträden och advokater (se prop. 1996/97:147 s. 35 och 43).

Bedömning

En frihetsberövad persons rätt att kommunicera ostört med advokat är en generell princip, som kommer till uttryck på flera ställen i lagstiftningen. Den framgår även indirekt i 11 kap. 4 § utlänningslagen genom att de begränsningar som gäller den förvarstagnes rätt att ta emot oövervakade besök inte gäller för ett offentligt biträde annat än då biträdet själv begär detta. Bestämmelsen kan inte, så som polismyndig-

heten synes anse, tolkas så att förvarstagna skulle sakna laglig rätt att tala i enrum med sitt biträde utanför förvarslokalen.

Det är närmast en självklarhet att en förvarstagen i samband med en förvarsförhandling ska ha möjlighet att samråda ostört med sitt offentliga biträde (jfr JO 2012/13 s. 124). Det är inget som vare sig biträdet eller den förvarstagne behöver belägga med särskilt lagstöd; det är i stället den myndighet som begränsar denna principiella rätt som har att ange en rättslig grund för en sådan begränsning.

Det är tydligt att förvarsförhandlingen i detta fall de facto ägde rum i lokaler där det förelåg svårigheter att tillmötesgå önskemålen om avskildhet. Jag avstår därför från att kritisera det som förekom vid just detta tillfälle. Polismyndigheten i Stockholms län måste dock kritiseras för att inte ha förutsett det behov som AA:s tämligen naturliga begäran aktualiserade. Jag noterar också att myndigheten finner det rimligt att dess personal medverkar till att enskilda samtal kan genomföras mellan offentliga biträden och förvarstagna, liksom att man påbörjat arbetet med framtagande av lämplig lokal.